

Теремко Н. А. Роль рефлексії в моделюванні інноваційного освітнього простору закладу вищої освіти// Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого закладу освіти » (20 березня 2020 року): Збірник тез доповідей/ За заг.ред.д.екон.н., проф.Камінської Т.Г.- Київ,2020 .- С.38-42.

РОЛЬ РЕФЛЕКСІЇ В МОДЕЛЮВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наталія Теремко (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»)

У сучасних закладах вищої освіти формуються нові прагнення студентів бути конкурентоздатною, життєуспішною людиною в суспільстві. Молоді випускники намагаються, по-перше, сприйняти, по-друге, зрозуміти, по-третє, адекватно оцінити суспільні зміни в зовнішніх умовах освіти. Щоб вчасно здійснити корекцію і адаптацію власних внутрішніх змін до зовнішніх впливів, майбутні фахівці систематизують накопичений досвід навчання, намагаються оновлювати професійні знання шляхом інтегрування відповідних їм інформаційних полів. Тому природно виникає необхідність об'єктивно розібратися, що потрібно відкинути, а що зберегти в теоретичній спадщині й досвіді професійної підготовки особистості. Сучасній вищій школі потрібен новий методологічний інструментарій, побудований на тісному зв'язку знань, почуттів, поведінки, пріоритетності підходу до студентів як суб'єктів, що оволодівають багатопрофільною освітою, набувають здатності до розробки нових видів професійної діяльності. У психології ще не склалася одна загальноприйнята теорія розвитку професійної рефлексії у майбутніх працівників. Теоретичні уявлення про розвиток рефлексії взагалі залежать від розуміння її сутності, природи та особливостей структурних механізмів її формування.

У наукових психолого-педагогічних джерелах рефлексія визначається як: засіб наукового пізнання, метод дослідження науки, інтеграції досліджень (Л. Деміна); структурний компонент людської діяльності (Л.Виготський, В.Давидов, Д.Ельконін, О. Леонтьєв та ін.); самосвідомість людини, осмислення нею власних дій і вчинків, внутрішніх психічних актів і станів (С. Рубінштейн, В.Селіверстов та ін.); структурний компонент самооцінки, самоконтролю результатів діяльності (Д.Ануфрієва); форма активного особистісного переосмислення людиною змісту своєї індивідуальної свідомості, що забезпечує успішне здійснення діяльності (І.Семенов, С.Степанов); передумова усвідомленої зміни себе, своєї свідомості, поведінки і діяльності (Б.Вульф).

Важливим завданням закладів вищої освіти педагогічного спрямування в умовах соціальних трансформацій є переосмислення концептуальних підходів до професійної підготовки майбутніх викладачів. Адже в сучасному світі професійна підготовка майбутніх викладачів має бути спрямована на забезпечення максимального розкриття потенціалу кожної людини, підготовку її до саморозвитку, самовизначення та самореалізації, сприяння становлення і розвитку справжнього професіонала, здатного активно, якісно і творчо реалізувати власні функції з оптимальними нервово-психічними витратами, володіючи адекватними засобами самовираження та саморозвитку, засобами протидії професійним деформаціям. Розв'язання проблеми формування професійної рефлексії у майбутніх викладачів є важливим ще й тому, що стосується вирішального моменту в життєвому становленні й професійному самовизначенні особистості загалом. Слід зазначити, що актуальність розв'язання зазначеної проблеми визначається нормативно-правовими документами, які регламентують діяльність освітянської сфери (закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Державна програма «Вчитель», Концепція педагогічної освіти, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. та ін.) Особливого значення набуває розв'язання цієї проблеми для підготовки майбутніх викладачів як осіб, що

супроводжують формування і становлення майбутніх спеціалістів з різних галузей. Адже професіоналом людина стає тоді, коли вона не лише уявляє, а мислить себе фахівцем, тобто пізнає себе (розрізняє себе, ідентифікує себе) як професіонала, що реально володіє (і довів цю реальність на власному досвіді) достатнім рівнем розвитку професійних якостей [3,103].

Майбутній викладач має бути готовий пристосовуватись до тих умов праці, які йому диктує ХХІ століття. Досліджуючи поняття «викладач, здатний до рефлексії», учені визначають його як: учителя, здатного рухатися вперед, переглядати власні методи та прийоми роботи, долати стереотипність і шаблонність, здатного робити свою педагогічну діяльність предметом поглибленого аналізу [1, с. 34].

Рефлексія виконує такі функції:

1. Дозволяє людині свідомо планувати, регулювати і контролювати своє мислення (зв'язок з саморегуляцією мислення);
2. Дозволяє оцінювати не тільки істинність думок, а й їх логічну правильність;
3. Рефлексія дозволяє знайти відповіді на завдання, які без її застосування не піддаються до вирішення

Розкривши роль рефлексії загалом та для майбутніх викладачів зокрема, варто виокремити такі передумови до оволодіння технологією рефлексії:

- 1) бажання працювати з високою самовіддачею;
- 2) любов до педагогічної діяльності;
- 3) уміння підключати свій внутрішній голос;
- 4) психологічна готовність до самоаналізу своїх дій;
- 5) прагнення до професіоналізму;
- 6) розвиненість внутрішнього світу (чуйність, тонкість натури, совісність, толерантність, любов до людей і світу, порядність, щирість тощо) [2,30].

Результати досліджень явища рефлексії дали можливість виділяти її у межах чотирьох аспектів: комунікативний, кооперативний, інтелектуальний та особистісний. Кооперативний аспект спрямований на вивчення рефлексії у процесах групової взаємодії і координації рольових стосунків. Комунікативний або соціально-психологічний – у процесі міжособистісного спілкування. Інтелектуальний або когнітивний – у процесі мислення і самоаналізу. Особистісний або загальнопсихологічний – у процесі самоусвідомлення та особистісного розвитку.

Отже сьогодні рефлексію викладача ЗВО визначають як одну з найважливіших особливостей пізнання педагога, без неї повноцінне функціонування сучасного освітнього простору є неможливим. Адже роздуми про минуле, які спрямовані у майбутнє вважають сутністю даного феномену. Це, у свою чергу, впливає на вивчення, узагальнення та поширення викладачами передового педагогічного досвіду та на розвиток особистої педагогічної майстерності викладача. Роздуми про минуле, аналіз попередньої діяльності, висновки – перетворюються на процес моделювання освітнього середовища, який спрямований на майбутнє, на розбудову національної системи вищої освіти у якому і відбудеться діяльність викладача. Розкриття ж поняття «моделювання» освітнього простору можна відобразити у такій схемі: аналіз минулого – проектування сучасності – майбутня діяльність. Що стає співвідношенням сформульованих цілей та завдань із реальними наслідками дії.

1. Блинова О. Є. Формування відкритості до спілкування у майбутнього вчителя: дис. кандидата псих. наук : 19.00.07: Київ, 2000.192 с.
2. Кондратець, І. Рефлексія - країна педагогічного Задзеркалля // *Дошкільне виховання*. 2012. № 7. С. 28-31.
3. Орлов В.Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін : монографія / В.Ф.Орлов ; за заг ред. І.А.Зязюна. К. : Наук. думка. 276 с.

